

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

Nu bij je boek
mijn.examenbundel.nl
Online oefenen, video's en meer

2024|2025

VWO

Economie

#

**examen
bundel**>

Slim leren, zeker slagen

#

**BESTEL
MET
STAPEL-
KORTING!**

#

Slim leren, zeker slagen met Examenbundel!

#

Oefenopgaven, samenvattingen, woordjes,
examentips en inspiratie: op examenbundel.nl
vind je alles om je optimaal voor te bereiden
op je examens.

#ikgazekerlagen #geenexamenstress examenbundel.nl

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

2024|2025

drs. J.P.M. Blaas

VWO

Economie

Colofon

Auteur

drs. J.P.M. Blaas

Vormgeving binnenwerk

Maura van Wermeskerken, Apeldoorn

Opmaak

Crius Group, Hulshout

Redactie

Timon Meynen, Enschede

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt slimme flexibele leeroplossingen met een persoonlijke aanpak. Voor elk niveau en elke manier van leren. Want niemand is hetzelfde.

We combineren onze kennis van content, leerontwerp en technologie, met onze energie voor vernieuwing. Om met en voor onderwijsprofessionals grenzen te verleggen. Zo zijn we samen de motor voor verandering in het primair, voortgezet en beroepsonderwijs.

Samen leren vernieuwen.

www.thiememeulenhoff.nl

Boek ISBN 978 90 06 77099 5

Pakket ISBN 978 90 06 65069 3

Eerste druk, eerste oplage, 2024

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Deze uitgave is volledig CO₂-neutraal geproduceerd.

Het voor deze uitgave gebruikte papier is voorzien van het FSC®-keurmerk.

Dit betekent dat de bosbouw op een verantwoorde wijze heeft plaatsgevonden.

Zo werk je met deze Examenbundel

De eerste stap om vol vertrouwen je examen voor dit vak in te gaan heb je gezet! Deze Examenbundel is namelijk de beste voorbereiding, omdat je oefent met echte examenopgaven. Kijk hoe het werkt.

De indeling van het boek

Je Examenbundel bestaat uit verschillende delen:

- **De oriëntatietoets:** krijg snel een eerste indruk hoe je scoort op de verschillende examenonderwerpen.
- **Deel 1 - Oefenen op onderwerp:** oefen gericht met examenopgaven over de onderwerpen die jij lastig vindt.
- **Deel 2a - Examens met uitwerkingen:** oefen met hele examens met heldere uitleg van onze ervaren examendocenten.
- **Deel 2b - Examen 2024-I:** doe de generale repetitie voor het echte examen. De antwoorden en uitwerkingen staan op mijnexamenbundel.nl.

Hints en uitwerkingen

HINTS

Weet je niet hoe je een vraag moet aanpakken? Dan zijn er **hints** om je op weg te helpen.

UITWERKINGEN

Kijk de vragen na met de **uitwerkingen**. Daarin staat het juiste antwoord. Maar belangrijker: je krijgt duidelijke uitleg waaróm dit het juiste antwoord is en hoe je daar komt.

Zo oefen je én leer je tegelijk!

Online oefenen met Mijn Examenbundel

Bij dit boek hoort een online omgeving: mijnexamenbundel.nl. Het boek en Mijn Examenbundel werken met elkaar samen.

Maak de balans op

Leren en oefenen

Ook handig

Boek

- oriëntatietoets maken
- hele examens maken

- examenopgaven oefenen per onderwerp

- onderwerpregister

Mijn Examenbundel

- nakijken oriëntatietoets
- nakijken hele examens

Je scores worden bewaard!

- uitlegvideo's per onderwerp
- extra examenopgaven per onderwerp

Je ziet je voortgang!

- overzicht van de examenstof
- hulpmiddelen
- examentips

Alle belangrijke info bij elkaar!

Om optimaal gebruik te maken van boek én website, verwijst het boek op handige plekken naar mijnexamenbundel.nl.

Voorbeeld

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Activeer direct je code voor Mijn Examenbundel

Ga nu naar mijnexamenbundel.nl en maak meteen je account aan. Met de **activatiecode** die je per mail hebt ontvangen of via de ELO van je school, heb je toegang tot alle extra's die bij je boek horen.

Gebruik ook Samengevat

Wil jij je nóg beter voorbereiden op het eindexamen? Combineer **Examenbundel** dan met **Samengevat** - alle examenstof kort en bondig in één boek.

Heel veel succes!

Namens team Examenbundel heel veel succes met je examens! #slimleriniszekerslagen

Heb je een vraag of opmerking over deze Examenbundel? Ga dan naar examenbundel.nl/contact.

Opmerking

De overheid stelt de regels op voor het examen. Bijvoorbeeld wat de examenonderwerpen zijn, welke hulpmiddelen je mag gebruiken en wanneer het examen is. De auteurs en uitgever hebben deze Examenbundel met grote zorg samengesteld. Soms veranderen de regels van de overheid echter of worden er nieuwe afspraken gemaakt over wat die regels betekenen. Raadpleeg daarom altijd je docent of onze website www.examenbundel.nl voor actuele informatie die voor jouw examen van belang is.

Inhoud

7 Tips voor (examen)opgaven economie

Oriëntatietoets

11 Opgaven

Deel 1

Oefenen op onderwerp

1 Domein D Concept markt

21 Oefenvragen
52 Hints
58 Uitwerkingen

2 Domein E Concept ruilen over de tijd

76 Oefenvragen
91 Hints
94 Uitwerkingen

3 Domein F Concept samenwerken en onderhandelen

102 Oefenvragen
119 Hints
122 Uitwerkingen

4 Domein G Concept risico en informatie

132 Oefenvragen
156 Hints
161 Uitwerkingen

5 Domein H Concept welvaart en groei

174 Oefenvragen
195 Hints
199 Uitwerkingen

6 Domein I Concept goede tijden, slechte tijden

215 Oefenvragen
247 Hints
253 Uitwerkingen

Deel 2a

Examens met uitwerkingen

Examen 2023-I

273 Opgaven
282 Uitwerkingen

Examen 2023-II

287 Opgaven
297 Uitwerkingen

Deel 2b

Examen 2024-I

Examen 2024-I

307 Opgaven

Bijlagen

Cijferbepaling
Onderwerpregister

Tips voor (examen)opgaven economie

Bij het oplossen van problemen zoals een examenopgave doorloop je drie fasen: voorbereiding, uitvoering en controle. Vaak krijgt de uitvoering de meeste aandacht en wordt ten onrechte weinig tijd besteed aan voorbereiding en controle. Hieronder vind je enkele tips die je bij het maken van opgaven kunnen helpen. Sommige lijken vanzelfsprekend, die gebruik je onbewust waarschijnlijk al. Andere tips zijn misschien minder bekend. Lees ze, pas ze toe en je resultaten zullen verbeteren.

Vorbereiding

- Kijk eerst vluchtig alle opgaven door. Begin met de opgaven die je vertrouwd voorkomen.

- Je krijgt op het eindexamen een boekje met opgaven. Elke opgave kost in principe evenveel tijd.

Maak een globale tijdsplanning:

Opgave 1	25
Opgave 2	25
Opgave 3	25
Opgave 4	25
Opgave 5	25
Opgave 6	25
over	30

180 minuten

Gebruik de tijd die je overhebt om opengelaten vragen nog eens te proberen of vragen waarbij je twijfelde na te kijken.

- Lees de opgave en de informatiebronnen die erbij horen rustig en nauwkeurig. Onderstreep of markeer aanwijzingen, begrippen, getallen en tekstregels die belangrijk kunnen zijn. Dat is handig als je je antwoord formuleert.
- Wees er op bedacht dat een informatiebron bij meerdere vragen van de opgave nodig is.
- Lees de toelichtingen en de getallen bij het gebruik van figuren, grafieken en tabellen goed. Gaat het bijvoorbeeld om procenten, procentuele veranderingen ten opzichte van het voorafgaande jaar, absolute bedragen, miljoenen of miljarden, jaren of kwartalen, indexcijfers, euro's of vreemde valuta?
- Veel foute antwoorden zijn het gevolg van het niet goed lezen. Vraag je bij een vraag waarin je iets moet verklaren of een verband moet leggen altijd af wat de oorzaak is en wat het gevolg.
- Slechts een enkele keer zul je uitsluitend met parate kennis het antwoord moeten geven.
- Welke tussenstappen moet je zetten om de vraag te beantwoorden? Soms moet je informatie opzoeken en selecteren, dan weer moet je informatie vergelijken. Vaak kun je pas een antwoord geven door eerst een berekening te maken.
- Het kan handig zijn je antwoord in steekwoorden op kladpapier te noteren, zeker bij antwoorden met meer onderdelen.
- Begin met de uitvoering, het schrijfwerk, wanneer je de aanpak van de (hele) opgave overziet.

Uitvoering

- Reserveer op je papier voor elke opgave voldoende ruimte. Je werk wordt daardoor overzichtelijker en je kunt je antwoorden gemakkelijker aanvullen.
- Wanneer je de opgaven niet in de aangegeven volgorde maakt, noteer ze dan toch op je antwoordvel in de aangegeven volgorde. Reserveer dus ruimte voor de opgaven die je nog even overslaat.
- Als om een berekening wordt gevraagd, laat dan zien hoe je aan het eindgetal gekomen bent. Als de methode van berekening goed is, maar je hebt een rekenfout gemaakt wordt dit meestal niet fout gerekend.
- Als om een verklaring, een uitleg, argumenten of een standpunt wordt gevraagd, moet je die geven; anders is je antwoord nul (0) punten waard. Formuleer altijd in korte, zakelijke en hele zinnen.
- Wanneer je onder het schrijven begint te twijfelen en je het (voorbereide) antwoord wilt wijzigen, lees dan de vraag nog eens nauwkeurig.
- Schrijf altijd iets op, ook als je twijfelt. In een onvolledig antwoord kan toch iets staan waarmee je punten kunt scoren.

Controle

- Ga na of je alle opgaven, ook de laatste, hebt gemaakt.
- Lees de vraag nog eens over. Is hij volledig beantwoord?
- Vind je het gegeven antwoord zinnig? Klopt de orde van grootte van een cijfer, bijvoorbeeld een premie opstalverzekering van 100.000 euro in plaats van 100 euro?
- Is de juiste eenheid vermeld, bijvoorbeeld 100 dollar in plaats van 100 euro?
- Soms wordt om een afronding gevraagd in hele bedragen of in decimalen. Let dan op het juiste aantal cijfers achter de komma.
- Wees voorzichtig met verbeteren. Vaak is de eerste gedachte de beste. Wanneer je toch gaat verbeteren, doe dit dan duidelijk. Soms is het beter een hele vraag door te strepen en opnieuw te beginnen. Ga na of een verbetering geen gevolgen heeft voor een ander deel van je antwoord(en).

Hoe zou je het nu al doen op een examen? De oriëntatietoets geeft je een eerste indruk.

Oriëntatietoets

Oriëntatietoets

Opgave 1

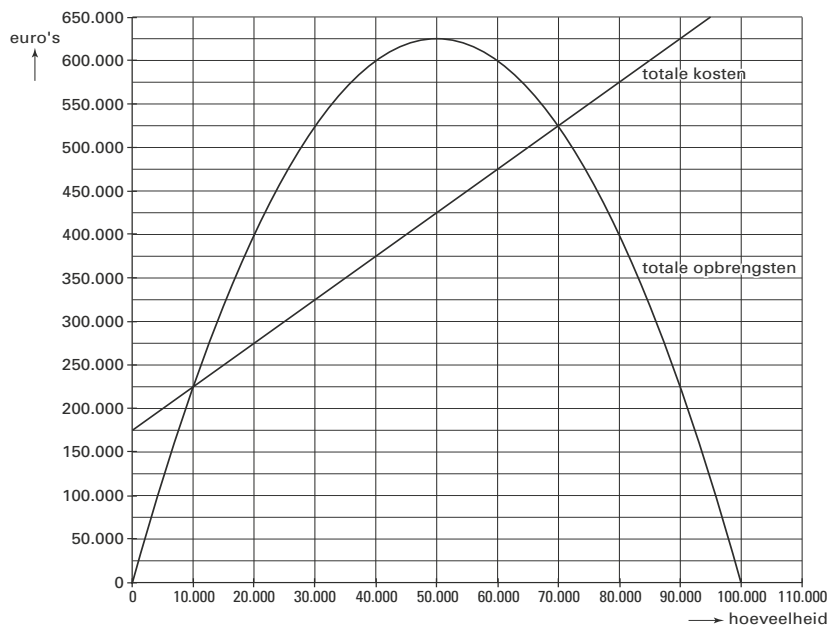
Coco is fabrikant van tropenbestendige cosmeticaproducten. Coco brengt binnenkort een nieuwe huidcrème op de markt onder de naam Megasol. De directie beraadt zich over de verkoopprijs waartegen Megasol zal worden geïntroduceerd.

De directieleden verschillen van mening over de hoogte van de gewenste introductieprijs:

- Directielid A stelt voor Megasol aan te bieden tegen de laagst mogelijke prijs waarbij nog net geen verlies wordt gemaakt.
- Directielid B is voorstander van een prijs waarbij de omzet maximaal is.
- Directielid C wil dat de gemiddelde winst minimaal 30% van de verkoopprijs is.

In bron 1 zijn de verwachte kosten en opbrengsten van Megasol in beeld gebracht.

bron 1

- 1 Tegen welke prijs wordt Megasol aangeboden als de keuze van directielid A wordt gevolgd? Verklaar het antwoord.
- 2 Zijn de doelstellingen van de directieleden B en C te verenigen? Verklaar het antwoord met behulp van een berekening.

Uiteindelijk wordt besloten de introductieprijs zodanig vast te stellen, dat de verwachte afzet 70.000 bedraagt. Zodra de introductie geslaagd is, wil de directie de prijs hoger vaststellen conform het voorstel van directielid B.

- 3 Is er bij die prijsverhoging blijkbaar sprake van een prijselastische vraag of van een prijsinelastische vraag? Verklaar het antwoord op basis van bron 1.

Opgave 2

De volgende vraagvergelijking geeft de vraag naar goed X weer:

$$Q_{vX} = -3p_X + 0,4p_Y - 0,1p_Z - 0,5Y + 20 \text{ (in miljoenen eenheden)}$$

Hierin geldt:

Q_{vX} = collectieve vraag naar goed X

p_X = prijs van goed X

p_Y = prijs van goed Y

p_Z = prijs van goed Z

Y = gemiddeld inkomen van de consumenten (in duizenden euro's)

- 4 Is goed Z een complementair goed of een substitueerbaar product voor goed X? Licht je keuze toe met verwijzing naar de voorgaande vergelijking.
- 5 Is goed X een normaal goed of een inferieur goed? Licht je keuze toe met verwijzing naar de voorgaande vergelijking.

Opgave 3

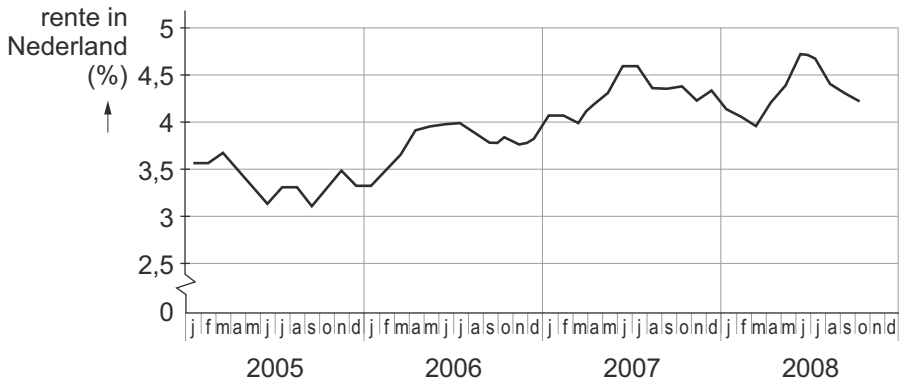
In een markt waarin sprake is van een gegeven prijs bieden aanbieders hetzelfde product aan.

De kostenfunctie van iedere individuele aanbieder luidt:

$$TK = 4q^2 + 20q + 256$$

- 6 Bereken bij welke productieomvang de GTK minimaal is.
- 7 Geef de vergelijking van de individuele aanbodlijn.

De aanbieders krijgen te maken met een milieuheffing per product.
- 8 De individuele aanbodlijn verschuift hierdoor naar links / naar rechts / verschuift niet. Kies het juiste antwoord en motiveer het antwoord.

Opgave 4

- 9 In welke van de volgende maanden in de periode 2005-2008 was het het meest aantrekkelijk om consumptie uit te stellen? Kies de juiste twee maanden.

A juli 2005
 B september 2005
 C juli 2007
 D juli 2008

Opgave 5

Twee landen A en B staan voor een keuze om invoerrechten wel of niet te gebruiken om de binnenlandse industrie te beschermen.. Volgens economen zal de toename van het protectionisme wereldwijd het economisch herstel gaan afremmen. En daar hebben beide landen nadeel van.

Op de volgende pagina staan drie matrixen. De getallen geven de omvang van het BNP weer. Ga ervan uit dat de verwachting van de economen uitkomt.

- 10 Welke matrix is correct?

Opbrengstenmatrix I		B	
		wel invoerrechten	geen invoerrechten
A	wel invoerrechten	40,40	50,20
	geen invoerrechten	20,50	30,30

Opbrengstenmatrix II		B	
		wel invoerrechten	geen invoerrechten
A	wel invoerrechten	30,30	50,20
	geen invoerrechten	20,50	40,40

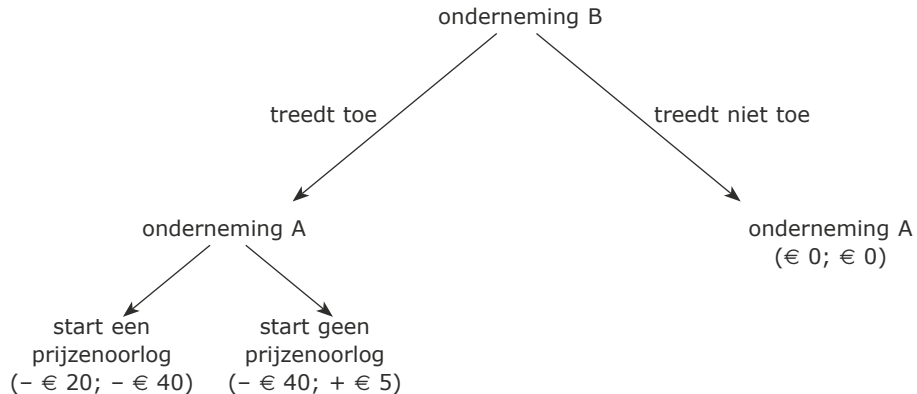
Opbrengstenmatrix III		B	
		wel invoerrechten	geen invoerrechten
A	wel invoerrechten	30,30	20,50
	geen invoerrechten	50,20	40,40

- 11 In hoeverre is er sprake van een gevangenendilemma bij matrix II?

Opgave 6

In een bedrijfstak zijn twee spelers actief: een gevestigde onderneming (A) en een potentiële toetredster (B). Als B toetreedt heeft A de keuze om wel of niet een prijzenoorlog aan te gaan.

Hieronder is de opbrengstenboom weergegeven. De opbrengstenboom geeft de verandering weer van de winst (in miljoenen euro's) ten opzichte van de uitgangssituatie van geen toetreding en geen prijzenoorlog. Het eerst genoemde getal is van A, het andere getal van B. De informatie die in de opbrengstenboom staat is bekend bij beide spelers.

- 12** Is hier sprake van een geloofwaardige dreiging van de kant van speler A? Licht je antwoord toe.

Door economen worden toetredingsdrempels tot een bepaalde bedrijfstak onderscheiden. Een daarvan zijn schaalvoordelen.

- 13** Leg uit waarom schaalvoordelen kunnen werken als toetredingsdrempel.

Onderneming A kan ook bij voorbaat acties ondernemen die dienen om toetreding te belemmeren. Een voorbeeld is het laag houden van de prijzen, waardoor het voor de toetredster minder aantrekkelijk wordt.

- 14** Geef een ander voorbeeld van zo'n actie.

Opgave 7

Een zelfstandige zonder personeel (zzp'er) is een ondernemer die geen personeel in dienst heeft. Hij verkoopt goederen of diensten en stuurt daarvoor klanten een factuur. De zzp'er heeft geen arbeidsovereenkomst; hij is dus geen werknemer en valt niet onder de wettelijke bepalingen voor werknemers. Als een zzp'er zijn diensten via een offerte aan een bedrijf aanbiedt, dan is een bedrijf per uur duurder uit dan als deze persoon in vaste dienst zou zijn.

- 15** Geef een voorbeeld van moral hazard bij het inzetten van een zzp'er door een bedrijf. Geef een korte toelichting.
- 16** Geef twee algemene situaties aan wanneer een bedrijf van zzp'ers gebruik zal maken. Geef een korte toelichting.

Opgave 8

Een garagebedrijf overweegt een veilingssite op te zetten voor tweedehands auto's. Een econoom waarschuwt hem dat dit vanwege asymmetrische informatie geen succes voor garagebedrijf zal worden.

- 17** Op welke asymmetrische informatie doelt de econoom. Geef een toelichting.
- 18** Hoe kan het garagebedrijf de asymmetrie van de informatie verminderen? Geef een toelichting.

Opgave 9

In een land zien we het volgende inkomstenbelastingstelsel:

- Er zijn twee belastingstapjes:
  - Van € 0 – € 50.000: met een belastingtarief van 30%
  - € 50.000 en hoger een belastingtarief van 40%
- Iedereen, die belasting betaalt, heeft recht op een belastingteruggave (heffingskorting) van maximaal € 3.500. Dit wil zeggen dat als je minder dan € 3.500 belasting verschuldigd bent, de belastingteruggave (heffingskorting) gelijk is aan de verschuldigde belasting.
- Er zijn geen aftrekposten.
- Er zijn geen sociale premies of sociale uitkeringen.

- 19** Geef met behulp een berekening aan vanaf welk belastbaar inkomen men (netto) belasting gaat betalen.
- 20** Als beide belastingtarieven met 10%-punt omhooggaan en de rest hetzelfde blijft. Wordt dan de Gini-coëfficiënt groter, kleiner of blijft deze hetzelfde van de secundaire inkomensverdeling. Verklaar je antwoord.

Opgave 10

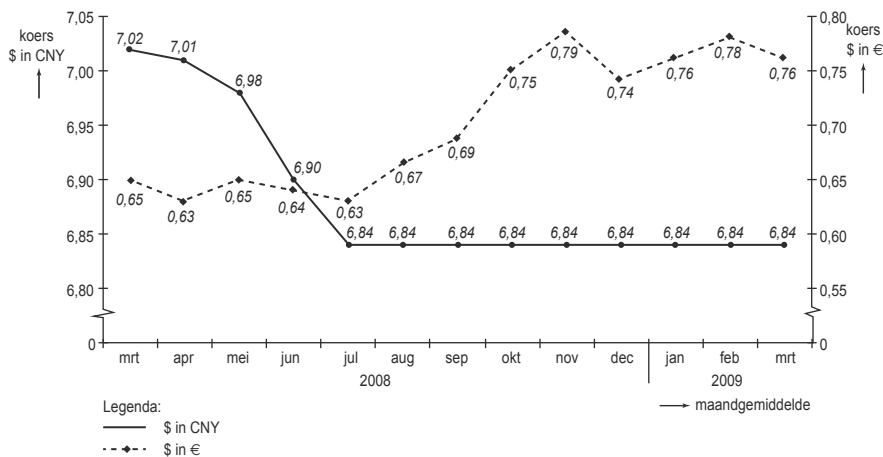

Ondanks de verwachting dat in 2013 het nationale inkomen krimpt en deflatie optreedt, heeft de regering van een Europees land toch besloten tot omvangrijke bezuinigingen. Dit als gevolg van Europese afspraken met betrekking tot de grootte van het begrotingstekort dat de 3% van het bbp niet mag overschrijden. Dankzij de bezuinigingen komt het begrotingstekort op 3% van het bbp.

- 21** Werken de bezuinigingen pro- of anticyclisch? Geef een toelichting.
- 22** Verklaar waarom men in Europa geen groter tekort wil dan 3% van het bbp.
- 23** Verklaar wat het effect is van deflatie voor de economie van dit land.

Opgave 11

bron 2 koers van de Amerikaanse dollar (\$) in Chinese yuan (CNY) en in euro's (€): maart 2008 tot en met maart 2009

- 24 Bereken de wisselkoers van de Chinese yuan in euro's in december 2008.
- 25 Is de euro gedevalueerd, gerevalueerd, gedeprecieerd of geapprecieerd ten opzichte van de Chinese yuan tussen mei en juli 2008? Licht je antwoord toe.

Opgave 12

De regering van een land discussieert over mogelijkheden om het bestaande overheidstekort terug te dringen. Een van de opties is het verlagen van de algemene heffingskorting bij de inkomstenbelasting; dat levert € 2 miljard extra autonome belastinginkomsten op. Econoom Maria Kempes onderzoekt deze optie, waarbij ze uitgaat van een gesloten economie.

Kempes beweert: 'Op basis van bron 3 blijkt dat de nominale daling van het bbp groter is dan de nominale daling van de algemene heffingskorting. Dat is het gevolg van de multiplierwerking.'

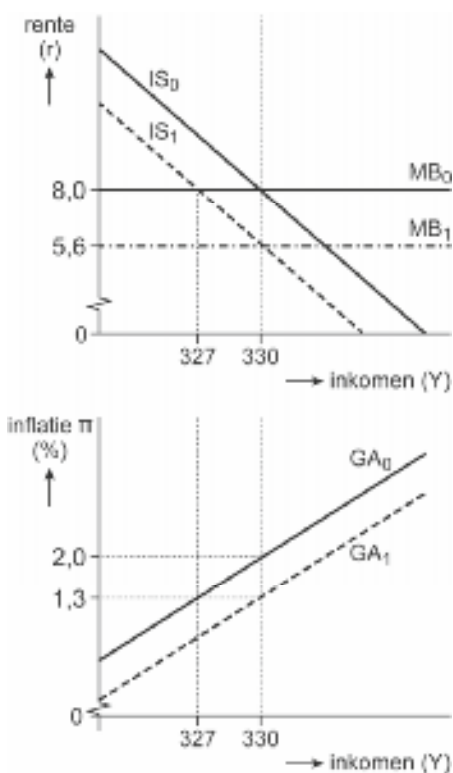
- 26 Leg de bewering van Kempes uit. Bereken daarvoor eerst de grootte van de multiplier van de algemene heffingskorting.

Kempes: 'Ik verwacht dat de verlaging van de algemene heffingskorting leidt tot een afname van het bbp en dat na verloop van tijd de economie een nieuw evenwicht bereikt bij een rente van 5,6% en een stabiele inflatie van 1,3%. Dit analyseer ik met behulp van het IS-MB-GA-model zoals getoond in bron 4.'

- 27 Leg de verschuiving langs de GA_0 -curve uit.
- 28 Leg uit dat de GA-curve zal verschuiven in de tijd.

bron 3 enkele uitkomsten van het model

rente	aanpassing algemene heffingskorting (in miljarden)	overheids- bestedingen (in miljarden)	consumptie (in miljarden)	bbp (in miljarden)
8%		100	180	330
8%	-2	100	177	327
5,6%	-2	100	178,5	330

bron 4 grafische weergave van het IS-MB-GA-model

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Examenopgaven per onderwerp met hints om je op weg te helpen en uitleg bij de antwoorden. Ook handig bij de voorbereiding op je schoolexamens!

Deel 1

Oefenen op onderwerp

Domein D Concept markt

Opgave 1 Tunnelvisie (2016-II)

De Deense overheid overweegt de aanleg en exploitatie van een toltunnel tussen een Deens eiland en het noorden van Duitsland. Hiermee zou de reis- en transporttijd over de weg van bijvoorbeeld Hamburg (Duitsland) naar de Deense hoofdstad Kopenhagen en verder naar Göteborg (Zweden) en Oslo (Noorwegen) gemiddeld een uur korter worden. Ten behoeve van de besluitvorming laat de Deense overheid een financiële haalbaarheidsstudie uitvoeren. De gegevens in onderstaande tabel zijn in miljoenen Deense kroon (DK), tenzij anders aangegeven.

(1)	$TK = AK + FK + OK$	TK = totale kosten per jaar
(2)	$AK = 0,01O_i$	AK = afschrijvingskosten per jaar
(3)	$FK = 0,03O_i$	FK = financieringskosten op de kapitaalmarkt per jaar
(4)	$OK = 7$	OK = overige kosten per jaar
(5)	$O_i = 6.000$	O_i = overheidsinvestering voor de tunnel
(6)	$Q_v = -0,5P + 19$	Q_v = aantal passages door de toltunnel per jaar in miljoen
(7)	$P = 18$	P = toltarief in DK per passage inclusief omzetbelasting
(8)	$TT = P \times Q$	TT = totale tolopbrengst per jaar
(9)	$OB = 3Q$	OB = overige belastingopbrengsten per jaar
(10)	$TO = TT + OB$	TO = totale opbrengsten per jaar
(11)	$TR = TO - TK$	TR = totale resultaat per jaar

De overheid stelt als voorwaarde voor de aanleg en exploitatie van de toltunnel dat het totale resultaat per jaar (TR) positief moet zijn.

- 1 Geef een voorbeeld van een type belastingopbrengsten (OB) waarvan de Deense overheid een toename kan verwachten wanneer de tunnel in gebruik is. Licht het antwoord toe.
- 2 Laat met een berekening zien dat op basis van bovenstaande informatie de Deense overheid zal besluiten om de toltunnel niet aan te leggen.

De Deense minister van Verkeer onderzoekt mogelijkheden om de aanleg en exploitatie van de tunnel toch haalbaar te maken. Hij komt tot de conclusie dat een verhoging van het toltarief met DK 0,50 per passage de jaarlijkse tolopbrengst uit passages door deze tunnel kan doen toenemen.

- 3 Bereken de prijselasticiteit van de vraag naar tunnelpassages en laat daarmee zien dat de conclusie van de minister juist is.

De minister wijst er ook op dat verschillende belanghebbende partijen in binnen- en buitenland in belangrijke mate zullen profiteren van het project.

"Ik zie kansen om deze partijen te overtuigen van het belang om financieel deel te nemen."

- 4 Noem een belanghebbende partij die de minister op het oog kan hebben. Licht het antwoord toe.

Opgave 2 Allpark (2017-II)

Alle parkeergarages in het centrum van een middelgrote stad zijn eigendom van de particuliere onderneming Allpark.

Een gemeentelijk onderzoek naar de relatie tussen parkeertarieven en de totale vraag naar parkeerplaatsen in deze parkeergarages laat zien dat deze kan worden weergegeven met de volgende vraagvergelijking:

$$Q_v = -2.000 P + 10.000$$

waarbij:

Q_v = totale vraag naar parkeerplaatsen in de parkeergarages in hele uren

P = parkeertarief in euro's per uur.

De constante kosten per uur zijn voor alle garages samen € 6.000. De marginale kosten van één uur parkeren door één auto bedragen steeds € 0,80. Allpark streeft naar maximale totale winst.

- 5 Laat met een berekening zien dat het parkeertarief door Allpark dan op € 2,90 per uur wordt gesteld.

- 6 Bereken de totale winst per uur van Allpark bij een tarief van € 2,90.

Een groot deel van de automobilisten maakt bij dit tarief geen gebruik van de parkeergarages, maar parkeert elders in de stad. De bewoners ervaren dit als overlast. De gemeente overweegt daarom een maximumtarief van € 2 per uur in te voeren voor alle parkeergarages.

- 7 Leg uit dat bij het parkeren in de wijk sprake is van een extern effect.

- 8 Bereken de verandering van het consumentensurplus per uur die als gevolg van invoering van het maximumparkeertarief zal optreden.

De manager van Allpark kan de invoering van het maximumparkeertarief accepteren, onder voorwaarde dat hij ter compensatie op de zaterdagen een hoger tarief kan vragen: "De vergelijking uit het onderzoek geeft de gemiddelde vraag naar parkeerplaatsen over alle dagen van de week. Ik schat dat op de zaterdagen, met veel winkelpubliek, de prijselasticiteit van de vraag naar parkeerplaatsen anders is dan door de week."

- 9 Verklaar dat door dit verschil in prijselasticiteit de manager met het hanteren van twee tarieven een hogere weekomzet verwacht te realiseren.

Opgave 3 Eieren voor je geld (2016-II)

In het land Ovaria is de uitvoer van eieren volledig weggevallen door een internationaal conflict. De afzet van eieren is daardoor sterk gekrompen. De overheid verwacht dat deze situatie nog jaren zal duren. Economen hebben de ontstane situatie op de eiermarkt in dit land weergegeven met onderstaande vergelijkingen van vraag en aanbod per maand. Eieren worden hier als een homogeen product beschouwd.

$Q_a = 4P - 120$	$Q_a =$ aangeboden hoeveelheid eieren in miljoenen kilo's
$Q_v = -2P + 240$	$Q_v =$ gevraagde hoeveelheid eieren in miljoenen kilo's
	$P =$ prijs per kilo eieren in coins (de munteenheid van het land)

In de ontstane situatie is de marktprijs 60 coin per kilo. Deze marktsituatie is in bron 1 weergegeven met de lijnen A en V1. De lijn V0 is de oorspronkelijke vraaglijn voordat de export wegviel. De aanbodlijn is niet veranderd. Het gedrag van de vragers in het binnenland is niet veranderd.

- 10** Hoeveel miljoen kilo eieren werden er per maand geëxporteerd voor de export wegviel? Geef de afleiding aan de hand van bron 1.

Een eierboer in dit land, de heer De Haan, heeft 140.000 coin constante kosten per maand. De variabele kosten zijn proportioneel en bedragen 40 coin per kilo eieren. Zijn productiecapaciteit bedraagt 4.000 kilo eieren per maand. De Haan streeft naar maximale totale winst. Bij de marktprijs van 60 coin lijdt hij echter verlies.

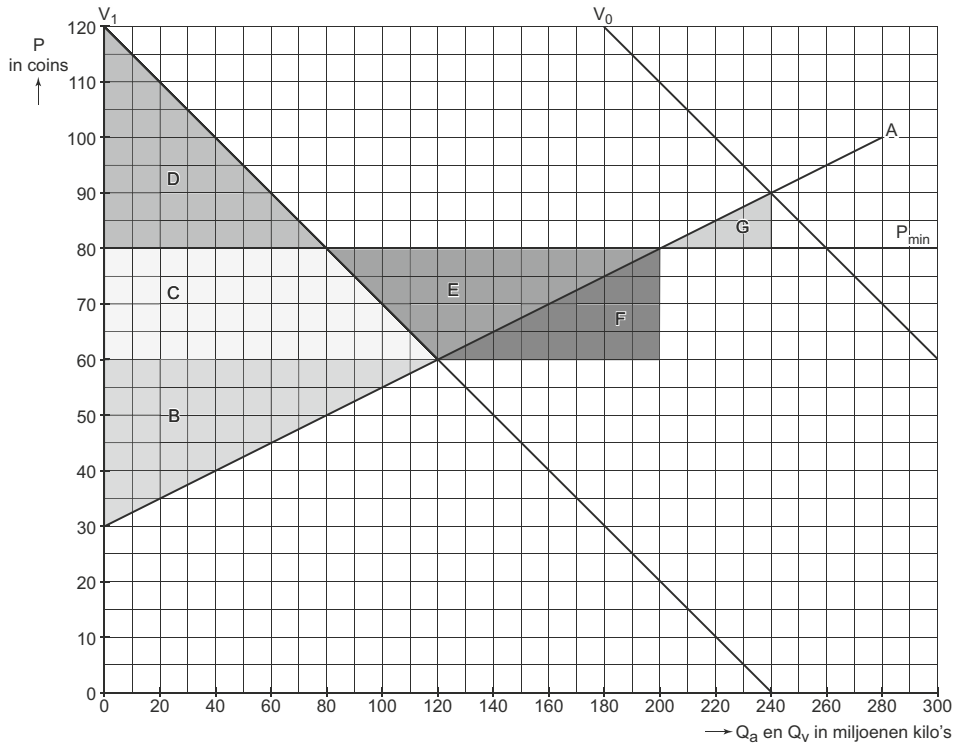
- 11** Zal De Haan in de gegeven situatie op korte termijn stoppen met zijn bedrijf? Licht je antwoord toe, met gebruik van de gegevens.

Met het wegvallen van de export overweegt de overheid om een minimumprijs in te stellen, met de garantie aan de boeren dat ze het ontstane overschot aan eieren zal aankopen. Aangekochte eieren zullen worden vernietigd.

- 12** Bereken hoe hoog de minimumprijs minstens moet zijn om te zorgen dat De Haan geen verlies hoeft te lijden.

De overheid besluit tot een minimumprijs van 80 coin per kilo eieren. Dit zal het totale consumenten- en producentensurplus veranderen.

- 13** Welk vlak of combinatie van vlakken in bron 1 geeft de verandering weer van het totale consumenten- en producentensurplus? Noteer de letter(s).

bron 1 markt van eieren in Ovaria

A = aanbod van eieren

V_0 = vraag naar eieren in de oorspronkelijke situatie

V_1 = vraag naar eieren na het wegvallen van de export

$P_{\min}$ = minimumprijs, ingesteld door de overheid

De kosten die de overheid moet maken zullen volgens de economen de toename van het totale consumenten- en producentensurplus echter overtreffen.

- 14** Bereken de kosten voor de overheid van het aankopen van de eieren.

Opgave 4 Theater van hoeden en petten (2015-II)

Theater De Tent programmeert een uitvoering van de toneelvoorstelling 'hoeden en petten'. De wethouder van cultuur van de gemeente heeft als doelstelling om zoveel mogelijk burgers in staat te stellen culturele activiteiten te bezoeken. Om mogelijke verliezen op te vangen is de gemeente ook bereid om aan het theater een subsidiebedrag te verstrekken voor de voorstelling. De directeur van De Tent overlegt met de wethouders van cultuur en financiën over de entreprijs van de voorstelling. Bij het overleg wordt uitgegaan van bron 2.

Er liggen twee voorstellen op tafel:

- a De entreprijs waarbij maximale omzet wordt behaald.
- b De entreprijs waarbij kosten en opbrengsten aan elkaar gelijk zijn.

De wethouder van cultuur is voorstander van voorstel a.

De wethouder van financiën is voorstander van voorstel b.

- 15** Leid af aan de hand van bron 2 hoeveel bezoekers er meer zullen komen als wordt gekozen voor voorstel a in plaats van voorstel b.
- 16** Bereken het totale subsidiebedrag dat de gemeente beschikbaar moet stellen als wordt gekozen voor voorstel a. Lees daartoe de benodigde waarden af uit bron 2.

Bijstandsgerechtigden, studenten en 65-plussers hebben van de gemeente een stadspas gekregen waarmee bepaalde culturele activiteiten met korting kunnen worden bezocht. De directeur van De Tent legt een nieuw voorstel op tafel waarmee hij een beter financieel resultaat verwacht te bereiken:

- c Er worden twee prijzen gehanteerd: een lagere prijs voor bezitters van een stadspas en een hogere prijs voor de overige bezoekers.

Onderstaande prijscombinaties worden besproken.

	deelmarkt I	deelmarkt II (houders van een stadspas)
prijscombinatie 1	33 euro	28 euro
prijscombinatie 2	35 euro	25 euro

De situatie van twee deelmarkten wordt weergegeven in bron 3.

De directeur concludeert uit deze figuur dat van de beide voorgestelde prijscombinaties, combinatie 2 de hoogste omzet zal opleveren. De wethouder van cultuur is verbaasd hoe hij dat zo zeker weet. De directeur legt het hem uit: "Bij prijscombinatie 2 zijn de marginale opbrengsten op beide deelmarkten gelijk! Kijk maar wat er gebeurt als je op deelmarkt II meer bezoekers aantrekt ten laste van deelmarkt I. Je hoeft helemaal niet te rekenen, als je kijkt naar de waarden van de marginale opbrengst."

- 17** Verklaar de uitleg van de directeur.

De wethouder van financiën ondersteunt voorstel c met prijscombinatie 2:

"Bij deze combinatie zal De Tent nu zelfs een kleine winst maken op de uitvoering van de voorstelling."

- 18** Heeft de wethouder van financiën gelijk? Ondersteun je antwoord met een berekening aan de hand van bron 2 en 3.

examenbundel >

vwo Nederlands
vwo Engels
vwo Duits
vwo Frans
vwo Economie
vwo Bedrijfseconomie
vwo Maatschappijwetenschappen
vwo Geschiedenis
vwo Aardrijkskunde
vwo Wiskunde A
vwo Wiskunde B
vwo Wiskunde C
vwo Scheikunde
vwo Biologie
vwo Natuurkunde

samengevat }

vwo Economie
vwo Bedrijfseconomie
vwo Maatschappijwetenschappen
vwo Geschiedenis
vwo Aardrijkskunde
vwo Wiskunde A
vwo Wiskunde B
vwo Wiskunde C
vwo Scheikunde
vwo Biologie
vwo Natuurkunde
havo/vwo Nederlands 3F/4F
havo/vwo Rekenen 3F

Tips, tricks en informatie die jou helpen bij het slagen voor je eindexamen vind je op examenbundel.nl! Nog meer kans op slagen? Volg ons ook op social media. #geenexamenstress

examenidoom + examenbundel + samengevat + zeker slagen! = #geenexamenstress

examenidoom

vwo Engels
vwo Duits
vwo Frans

zeker slagen !

voor vmbo, havo én vwo

